

provincie **HOLLAND**
ZUID

Het stedelijk netwerk en Agenda Stad

Propositie van de Provincie Zuid-Holland

1 juli 2015

1. Inleiding

Met *Agenda Stad* heeft het Rijk de stad in de schijnwerpers gezet. Steden en stedelijke regio's zijn belangrijk als motor voor de economie. Sterk verstedelijkte regio's hebben door hun schaalvoordelen een groter innovatief vermogen en zij groeien in economisch opzicht harder dan minder sterk verstedelijkte regio's. Mede daardoor worden steden aantrekkelijker om te wonen, werken en recreëren. Er is zelfs sprake van een hernieuwde trek naar de stad. In de toekomst zal een steeds groter deel van de bevolking in de stad wonen.

De provincie Zuid-Holland wil graag een bijdrage leveren aan *Agenda Stad*. Zuid-Holland is immers de meest verstedelijkte provincie van Nederland met twee grote steden, enkele middelgrote (universiteits)steden, de Mainport Rotterdam en de Greenport Westland-Oostland. *Agenda Stad* sluit ook aan op de in 2014 door Provinciale Staten vastgestelde *Visie ruimte en mobiliteit*, waarin focus is gelegd op de stad en de stedelijke regio en de samenhang tussen stad en land.

De bijdrage van de provincie Zuid-Holland sluit aan op de proposities van andere overheden, zoals de gemeente Den Haag, de gemeente Rotterdam, de Metropoolregio Rotterdam Den Haag, de G4 en het Netwerk Kennissteden Nederland. De proposities richten zich op verschillende schalen en aandachtsvelden. In aanvulling op die proposities vraagt de provincie Zuid-Holland aandacht voor de schaal van de (Zuidelijke) Randstad. Voor het beter benutten van het potentieel van het stedelijk netwerk als motor van de economie zijn alle schalen even belangrijk. Samenwerking dwars door de schalen heen is van groot belang voor een optimaal resultaat.

De Zuidelijke Randstad wordt net als de andere stedelijke regio's in Nederland gekenmerkt door een poly-centrisch systeem, bestaande uit een netwerk van steden en centra. Hierbinnen is een hoogstedelijke zone te onderscheiden die loopt van Leiden, via Den Haag, Delft en Rotterdam naar Dordrecht. De Zuidelijke Randstad en de Randstad als geheel kunnen zich prima meten met andere Europese stedelijke regio's, zelfs met een mono-centrische regio als Greater London.

De provincie Zuid-Holland vindt het daarom belangrijk dat *Agenda Stad* zich richt op alle schalen in het stedelijk netwerk.

Ook zijn structurele veranderingen in samenleving, economie en milieu zichtbaar, waarvan nog onzeker is hoe die precies zullen doorwerken. Tijden van grote veranderingen maken energie los in markt en samenleving. Actieve burgers, innovatieve ondernemers en excellente wetenschappers zien kansen en ontplooiën creatieve initiatieven om die kansen te grijpen. Meer en meer zijn de gebruikers van steden ook de makers ervan. Gebruikers zoeken keuzevrijheid bij mobiliteitsoplossingen en ruimtelijke projecten, toegesneden op flexibele wensen en wisselende omstandigheden.

Deze tijd vraagt om win-win situaties, een gedifferentieerde aanpak per opgave, flexibiliteit en aanpassingsvermogen. In dit dynamische speelveld behartigt de provincie het publieke belang van het op orde brengen, beter benutten en verder opwaarderen van de bovenlokale netwerken, landschapsstructuren en verstedelijkingspatronen met efficiënte benutting van de ruimte en de netwerken, met blijvende aandacht voor (ruimtelijke) kwaliteit.

De provincie Zuid-Holland vraagt met deze propositie aandacht voor:

- de schaal van het stedelijk netwerk
- de positie van de (Zuidelijke) Randstad in internationaal perspectief
- slim ruimtegebruik
- blijvende aandacht voor ruimtelijke kwaliteit
- een aanpak waarbij dwars door de schalen heen iedere laag of partij toegevoegde waarde inbrengt

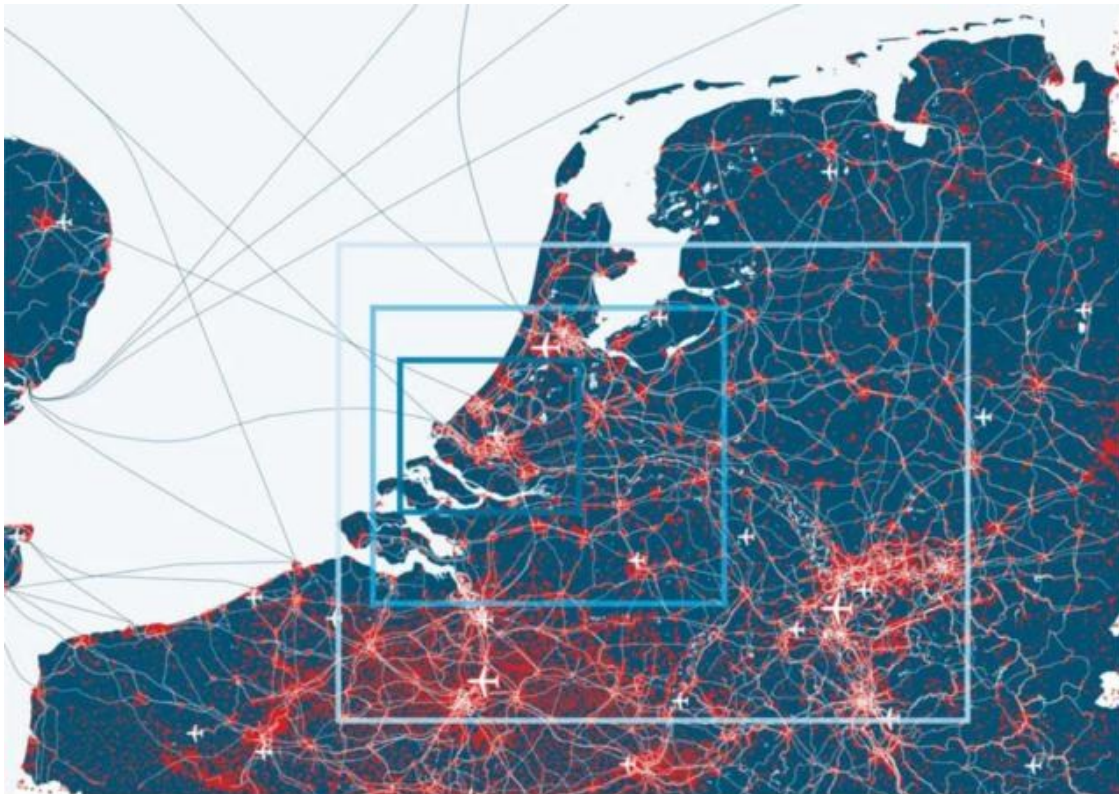
In de Zuidelijke Randstad zitten we niet stil. Zo initieert de provincie Zuid-Holland een verkenning naar de betekenis van de Zuidelijke Randstad in internationaal perspectief waarin bovenstaande uitgangspunten worden meegenomen. Dit vraagt om doorlopend gesprek met betrokken partijen waarbij we gebruik maken van bestaande overlegstructuren.

We vragen het Rijk hierbij “Rijksbreed” te handelen en prioriteiten en agenda’s te integreren. Ook is vrije denk- en experimenteeruimte op het gebied van instrumenten, regelgeving en financiën een voorwaarde voor het laten slagen van opgaven die dwars door alle schalen heen lopen.

2. Strategische ligging in internationale netwerken

De provincie Zuid-Holland is één van de meest verstedelijkte gebieden ter wereld waar dagelijks 3,5 miljoen mensen wonen, werken en recreëren. 85% van hen woont in de Zuidelijke Randstad, waarvan 90% zich concentreert in het hoog stedelijk kerngebied. Hier wordt een groot gedeelte van het Bruto Provinciaal Product verdiend en zullen in de komende decennia steeds meer mensen willen wonen en werken.

De Zuidelijke Randstad ligt op de as tussen Antwerpen en Rotterdam, op het raakvlak van de Randstad met de Zuidwestelijke Delta. Het netwerk van BrabantStad sluit hierop aan. De Zuidelijke Randstad staat in direct verband met de stedelijke netwerken in de buurlanden: de Vlaamse ruit en de Rijn-Ruhrregio. Dankzij de ligging in de delta kon de Zuidelijke Randstad doorgroeien tot een van de belangrijkste stedelijke regio's van noordwest Europa en een wereldwijde draaischijf voor goederen, diensten en kennis: de toegangspoort van Europa. Binnen een relatief klein gebied hebben zich sterke internationaal georiënteerde stedelijke, kennis- en agro-industriële clusters ontwikkeld.

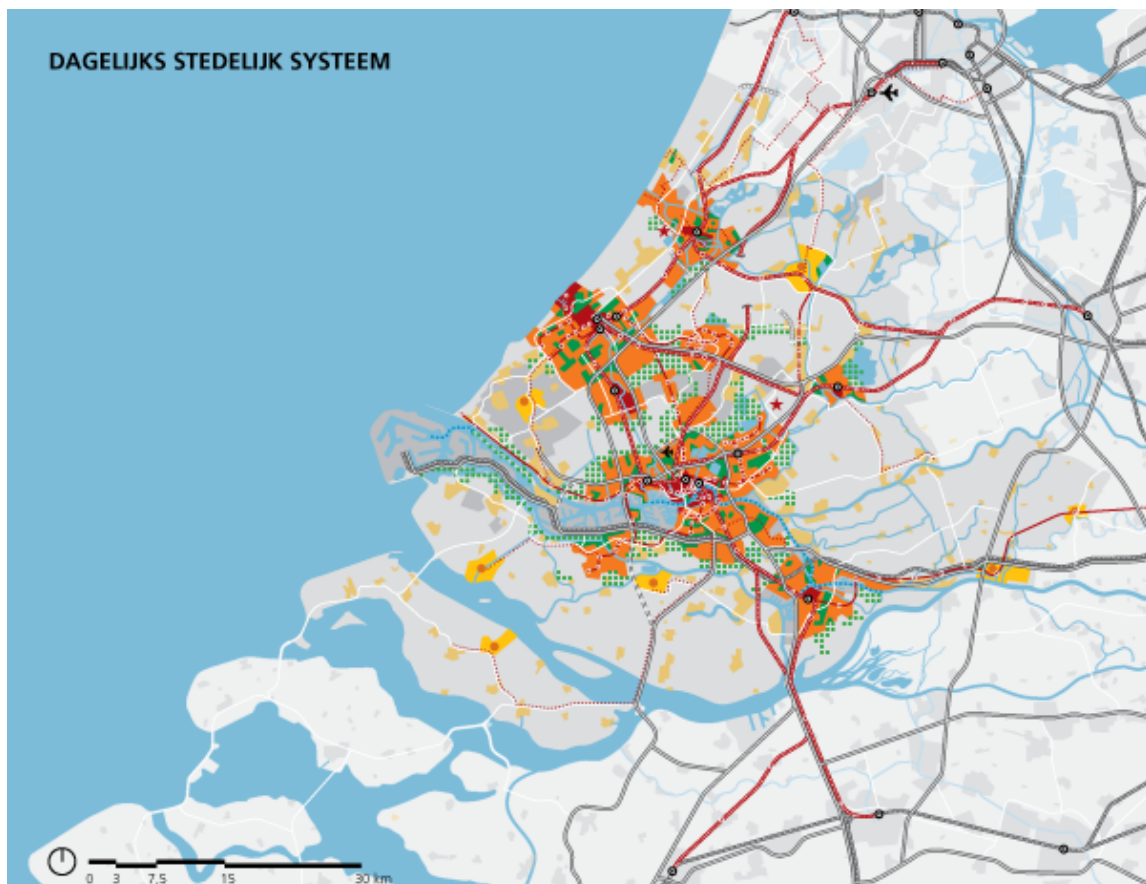
De Zuidelijke Randstad vormt samen met de Noordelijke Randstad en het opkomende stedelijke netwerk rondom Eindhoven een agglomeratie van 10 miljoen mensen. Binnen dit ruimtelijk-economische kerngebied van Nederland is een reistijd van een uur voldoende om tussen de Noordelijke en Zuidelijke Randstad en BrabantStad te bewegen. En als we nog een uur langer reizen komen we zelfs met 30 miljoen mensen in contact. Deze 30 miljoen mensen leven verspreid over verschillende stedelijke netwerken met specifieke ruimtelijk-economische profielen die op hun beurt weer ingebed zijn in landelijke gebieden met kleine en middelgrote steden. In deze '30-miljoen-city' leven we zonder de agglomeratienadelen van grote metropolen als London, Istanbul, Los Angeles, Shanghai of Tokyo.

Echter: we moeten wel extra hard aan de slag om de agglomeratievoordelen van dergelijke metropolen enigszins te evenaren. Dat vergt samenwerking op basis van complementaire profielen, goede verbindingen die ook nationale grenzen overstijgen en scherpte op de gezamenlijke opgaven en kansen.

3. Schakelen tussen de schalen en benutten van netwerken en knooppunten

De opgaven die horen bij het beter benutten van het potentieel van de stad als groeimotor van de economie lopen door alle sectoren en schalen heen. Dit varieert van kleine binnenstedelijke (her)ontwikkelingsprojecten die bijdragen aan een aantrekkelijk woon- en vestigingsmilieu tot grote (inter)regionale en (inter)nationale mobiliteitsprojecten die bijdragen aan een goede internationale connectiviteit.

Onze stedelijke netwerken bestaan bij de gratie van hun verweving met hun directe landelijke omgeving en door goede verbindingen naar de stedelijke agglomeraties/regio's om zich heen. Dit wordt nog versterkt door het feit dat de Zuidelijke Randstad een poly-centrisch gebied is. Het gedrag van mensen en bedrijven overstijgt daarbij allang de bestaande administratieve grenzen. Een bestuurlijke aanpak van multilevel-governance, waarbij dwars door de schalen heen iedere laag of partij toegevoegde waarde inbrengt, ligt dan voor de hand. Samenwerking tussen de verschillende overheden, kennisinstellingen, bedrijfsleven en andere stakeholders is daarom noodzakelijk.

In de **Visie ruimte en mobiliteit (2014)** speelt de provincie hierop in met de benoeming van vier rode draden:

1. Beter benutten
2. Agglomeratiekracht
3. Ruimtelijke kwaliteit
4. Water- en energie-efficiënte samenleving

Voor realisatie van deze rode draden zet de provincie een reeks van middelen in, waaronder:

- o investeringen gericht op completering en betere benutting van het mobiliteitsnetwerk;
- o investeringen in de groenblauwe structuur;
- o regionaal maatwerk bij programmering wonen en werken
- o toepassing ladder voor duurzame verstedelijking
- o ruimte voor organische ontwikkeling
- o concentreren kantoren, detailhandel en voorzieningen in centra en op knooppunten;
- o campusstrategie;
- o bijdragen aan uitvoering Havenvisie 2030;
- o gebiedsgerichte aanpak Greenports;
- o sturen op ruimtelijke kwaliteit;
- o versterking leefkwaliteit bebouwde ruimte.

In het Hoofdlijnenakkoord 2015-2019: Zuid-Holland: slimmer, schoner en sterker bevestigt de nieuwe coalitie de Visie ruimte en mobiliteit als uitgangspunt voor het handelen. Een accent wordt gezet op innovatie en verduurzaming van de economie, om concurrerend te blijven met andere regio's. De positie van de stad wordt daarbij erkend als broedplaats voor innovatie en aanjager van de economische groei. De provincie streeft naar groei waarbij economische, sociale en ecologische waarden in balans zijn. De provincie wil de schaarse ruimte zo efficiënt mogelijk benutten met aandacht voor kwaliteit en bijdragen aan krachtige, levendige en goed bereikbare (stedelijke) centra en transformaties en herbestemming van leegstaande kantoren en winkels mogelijk maken. De provincie Zuid-Holland wil daarmee een bijdrage leveren aan het versnellen en mogelijk maken van oplossingen, één van de thema's van Agenda Stad. Ook wil Zuid-Holland de best bereikbare provincie van Nederland worden.

Het vergroten van de agglomeratiekracht vraagt om verbindingen en ruimtelijke kwaliteiten die de ontmoeting tussen mensen en de uitwisseling van goederen en informatie mogelijk maken. Dat gaat niet alleen om het toevoegen van vierkante meters of tracés. Het gaat ook om het leggen van sociale en economische relaties, om meer onderlinge verbondenheid, zodat bestaande voorzieningen en gebieden beter kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van het geheel. De fysieke infrastructuur en de ruimtelijke inrichting ondersteunen deze verbondenheid.

Bij de investeringen in het netwerk ligt de prioriteit bij de grootste knelpunten en hun relatie tot de economische agenda. De provincie wil kwaliteiten van de Zuidelijk Randstad versterken door woon- en werkfuncties en voorzieningen op excellent bereikbare knooppunten te clusteren en concentreren. Verder wil de provincie ruimte bieden voor functiemenging.

Omdat de Zuidelijke Randstad beperkt is in omvang, is het van belang dat haar economie uitstekend is ingebed in nationale, Europese en wereldwijde netwerken. Dat vraagt om hoogwaardige interne en externe verbindingen tussen de centra van de regio met de centra van andere binnen- en buitenlandse regio's. Schaalvoordelen worden ook gerealiseerd door een efficiëntere benutting en vervlechting van de logistieke netwerken van de mainport en de greenports.

De bestaande steden, dorpen, landschappen en infrastructuurnetwerken bieden goede kansen om de capaciteit van de netwerken beter te benutten en, in samenhang daarmee, het ruimtegebruik te intensiveren. Vooral op knooppunten van verschillende vervoersmodaliteiten kan de koppeling van investeringen in het ruimtegebruik en het mobiliteitsnetwerk beide versterken. Concreet voorbeeld hiervan is Stedenbaan.

Programma Stedenbaan

Het programma Stedenbaan vervult een belangrijke rol bij de ontwikkeling van belangrijke OV-knooppunten in de Zuidelijke Randstad én bij de ruimtelijke ontwikkeling rond die knooppunten. Het programma wordt gezamenlijk ontwikkeld door de regio's MRDH, Drechtsteden, Holland Rijnland, Midden-Holland, de gemeenten Den Haag en Rotterdam, de provincie Zuid-Holland, ProRail en NS. De missie van het programma Stedenbaan is: "Het in samenhang met de ruimtelijk-programmatische opgaven verbeteren van de bereikbaarheid per regionaal openbaar vervoer in de Zuidelijke Randstad door het realiseren van een voor de inwoners en reizigers aantrekkelijk samenhangend netwerk van OV-verbindingen en door het beïnvloeden van ruimtelijke keuzes".

Voor het HOV ontwikkelt en stimuleert het programma Stedenbaan een samenhangend en herkenbaar hoogwaardig netwerk van NS-Sprinters, bussen, trams, lightrail en metro's. Via Stedenbaan-stations, bus- en tramhaltes en metro- en lightrailstations reizen mensen in Zuid-Holland snel, gemakkelijk en comfortabel van deur tot deur. De NS Sprinters – die in de toekomst zes maal per uur gaan rijden – dienen als ruggengraat voor de overige HOV-lijnen. Dit net voedt op haar beurt weer de Intercity's. Op het beleidsbeeld Hoogstedelijke zone staan de HOV-knooppunten met een Intercitystation.

Op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling hebben de partners afspraken gemaakt over de programmering van binnenstedelijk bouwen rondom de bestaande en potentieel nieuw te openen treinstations. Ook worden rond de stations en knopen afspraken gemaakt over fietsvoorzieningen en P+R en de kwaliteit van de stationsomgeving. Deze aanpak zorgt voor een positieve ontwikkeling van de stationsgebieden en de HOV-knooppunten.

4. Aandacht voor Ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid

Beter benutten van het bestaand stedelijk gebied leidt tot een intensiever, compact ruimtegebruik. Uitgangspunt is dat intensivering van het ruimtegebruik ook leidt tot opwaardering van het bestaand stedelijk gebied. Er zitten echter grenzen aan de mogelijkheden tot verdichten. In een sterk verdicht stedelijk gebied kunnen zich naast agglomeratievoordelen namelijk ook agglomeratienadelen voordoen. Het bepalen of een nieuwe ruimtevraag binnen bestaand stedelijk gebied geacommodeerd kan worden is daarom niet alleen een technische afweging, maar ook een kwalitatieve afweging. Een goede milieukwaliteit (lucht, geluid, externe veiligheid) en voldoende groen en water in de stad blijven belangrijk om de leefomgevingskwaliteit en het vestigingsklimaat op niveau te houden of te brengen.

Verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit is door de provincie Zuid-Holland als rode draad benoemd in de *Visie ruimte en mobiliteit*.

Ruimtelijke kwaliteit is het resultaat van goede ruimtelijke ordening: een evenwicht en samenspel van toekomstwaarde, gebruikswaarde en belevingswaarde. Ruimtelijke ontwikkelingen moeten niet alleen functioneel zijn, maar ook duurzaam houdbaar en in hun uiterlijke verschijning bijdragen aan de kwaliteit van de omgeving. Dit is mogelijk door in te spelen op de aanwezige kwaliteiten in de omgeving en door anderzijds specifieke kwaliteiten toe te voegen die te maken hebben met de samenleving van vandaag.

Ruimtelijke kwaliteit speelt op verschillende niveaus: veelal plek gebonden, maar ook op het niveau van de gehele Zuidelijke Randstad. Nu de ruimtelijke ontwikkeling sterker wordt bepaald door maatschappelijke, veelal kleinschalige initiatieven, is een gedeeld beeld van de ruimtelijke kwaliteit op regionale schaal van belang. De provincie heeft een kwaliteitskaart ontwikkeld die de kwaliteitsambities van de provincie toont. Deze kwaliteitskaart staat aan de basis van de regionale gebiedsprofielen ruimtelijke kwaliteit, die samen met regio's en gemeenten zijn opgesteld een handreiking vormen voor het gebiedsspecifiek omgaan met ruimtelijk kwaliteit.

Omdat de kwaliteit van de groene ruimte een belangrijke ingrediënt is voor een goed woon- en vestigingsklimaat is de provincie Zuid-Holland een *Verkenning stedelijke groen- en waterstructuur* gestart.

Verkenning stedelijke groen- en waterstructuur

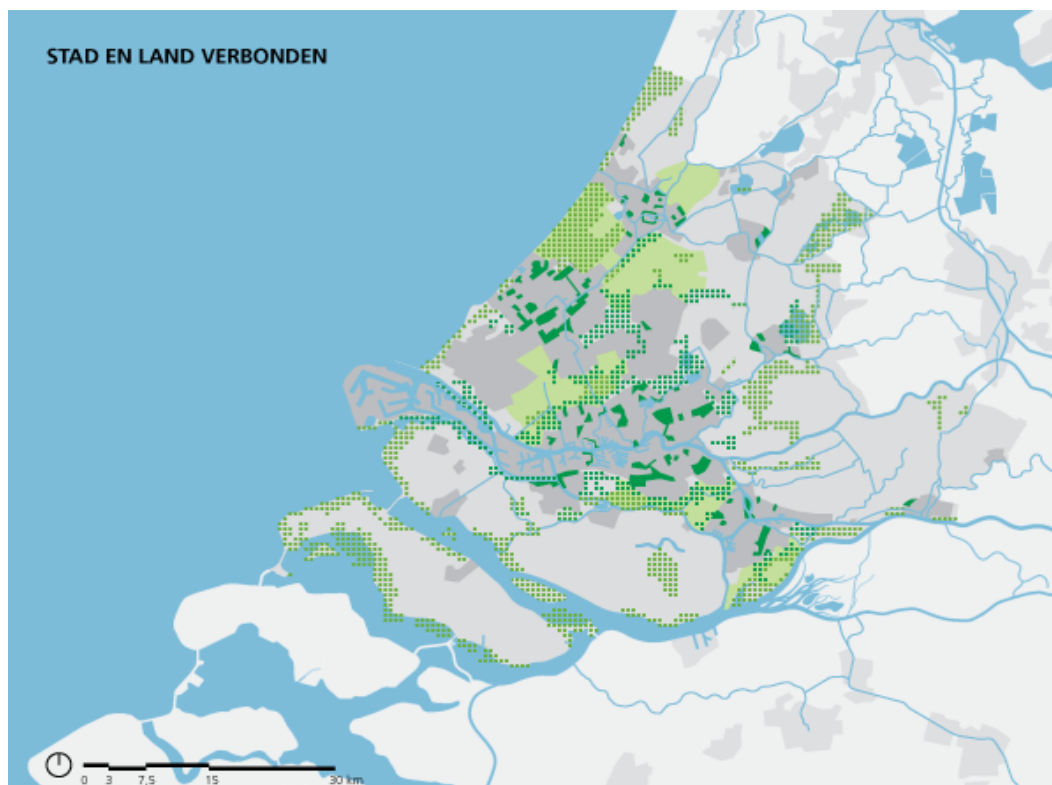
De provincie ziet de stedelijke groen- en waterstructuur als een integraal onderdeel van de (boven)regionale groenblauwe structuur. De stedelijke parken en de groenblauwe dooradering vormen belangrijke verbindingen tussen het woongebied en de landschappen buiten de stad. Met de verdichtingsopgave van het bestaand stads- en dorpsgebied wordt de groene ruimte als tegenhanger van de stedelijke dynamiek nog belangrijker voor rust, ruimte en leefkwaliteit.

De stedelijke groen- en waterstructuur kan met het oog op klimaatverandering dienen als klimaatbuffer bij hittestress, droogte en wateroverlast. Maar bovenal vormt het de belangrijkste drager voor de publieke ruimte van Zuid-Holland.

De provincie heeft de ambitie om met deze verkenning en de daaropvolgende activiteiten een bijdrage te leveren aan:

- de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid van het stedelijk gebied, mede in het licht van de verdichtingsopgave en een aantrekkelijk vestigingsmilieu,
- bruikbare en aantrekkelijke recreatieve verbindingen tussen stad en land,
- de klimaatbestendigheid van het stedelijk gebied, met het oog op wateroverlast, droogte en hittestress; beperking van bodemafdekking is hier onderdeel van;
- de biodiversiteit in de provincie

Indicatieve weergave van de stedelijke groen- en waterstructuur.

5. Samenwerken aan netwerken en knooppunten

Voor regio's is het in toenemende mate noodzakelijk om Europese verbanden aan te gaan. Op dit moment wordt al op tal van thema's samengewerkt vanuit Europese netwerken. Samenwerking, subsidies en lobby in Europa zijn een belangrijk onderdeel geworden om provinciale en lokale doelstellingen te behalen en om de sectoren in de Zuidelijke Randstad te helpen hun ambities waar te maken. Hiervoor is het van belang om de strategische regio's in Europa te kennen en te kiezen.

In samenwerking met de Vereniging Deltametropool heeft de provincie Zuid-Holland een onderzoek uitgevoerd om Europese regio's in kaart te brengen die overeenkomsten met de Zuidelijke Randstad vertonen. Het resultaat is een overzichtskaart met elf geselecteerde regio's. Deze kaart is een middel voor partijen in de Zuidelijke Randstad om keuzes te maken bij de zoektocht naar betekenisvolle samenwerking met andere regio's in Europa.

Binnen de Zuidelijke Randstad is het net zo belangrijk om samenwerkingsverbanden aan te gaan. De *Adaptieve gebiedsagenda Zuidelijke Randstad* is de gezamenlijke agenda van Rijk en de regionale partners in de Zuidvleugel voor het fysieke domein. Hierin staat de ambitie verwoord dat de Zuidelijke Randstad in 2040 een economische topregio moet zijn en blijven.

De Adaptieve gebiedsagenda Zuidelijke Randstad is een bod van de overheden richting maatschappelijke partners. Deze agenda is erop gericht om de Zuidelijke Randstad in mondiaal opzicht meer concurrerend en onderscheidend te maken. De volgende drie, elkaar onderling versterkende strategieën helpen daarbij:

1. Vergroten van de samenhang tussen de productie-economie en de diensteneconomie gekoppeld aan bewezen en opkomende economische sectoren in de Zuidelijke Randstad
2. Ontwikkelen van een samenhangend metropolitaan stedelijk gebied door het stimuleren van interactie, verstedelijking en het optimaliseren van de bereikbaarheid en groenblauwe structuur
3. Stimuleren van een circulaire economie, duurzame energie- en zoetwatervoorziening en het minimaliseren van de gevolgen van overstroming

Aan deze strategieën is een aantal opgaven, diverse mirtonderzoeken en (onderzoeks)trajecten gekoppeld.

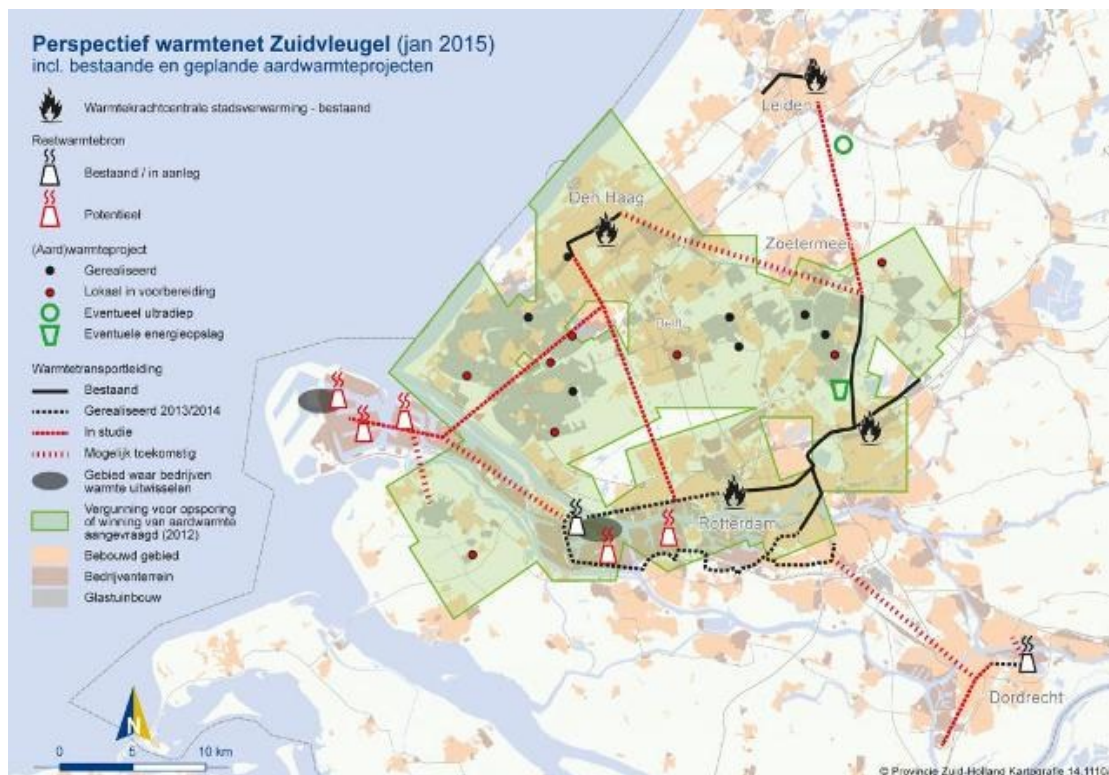

De *Economische Programmaraad Zuidvleugel (EPZ)* richt zich op het versterken van de economische concurrentiekracht van de Zuidelijke Randstad. In de EPZ bundelen bestuurders vanuit bedrijfsleven, onderwijs- en kennisinstellingen en overheden kennis, inzichten en bestuurskracht op de uitvoering van de economische agenda Koers 2020 met daarin vijf actielijnen: branding, innovatie, onderwijs- en arbeidsmarkt, connectiviteit en energie.

Om een impuls te geven aan de regio als broedplaats voor innovatieve bedrijvigheid en onderzoek richt de EPZ zich binnen de actielijn innovatie o.a. op campussen. Deze vormen het fysieke kristallisatiepunt van een veelal clustergewijs werkend "innovatie ecosysteem" van bedrijven, instellingen en voorzieningen in de grotere regio. Ambitie is een samenhangend systeem van campussen in de zuidelijke Randstad dat bijdraagt aan de versterking van de speerpuntsectoren van de regio, toename van het aantal starters vanuit de universiteiten, toename van het aantal bedrijven dat doorgroeit tot meer dan 50 werknemers, en behoud van al aanwezige bedrijven en instellingen voor de regio. De EPZ zet daarbij in op profilering en branding van campussen als knooppunten van concurrentiekracht van de regio, versterken van de uitwisseling tussen campussen en het versterken van die elementen uit het ecosysteem van campussen die actie op bovenregionale schaal vragen.

InnovationQuarter is de regionale ontwikkelingsmaatschappij voor Zuid-Holland. Zij financieren vernieuwende en snelgroeiende bedrijven, assisteren buitenlandse ondernemingen bij het vestigen in Zuid-Holland en organiseren samenwerking tussen innovatieve ondernemers, kennisinstellingen en de overheid. Zo ontwikkelt Zuid-Holland tot één van de meest innovatieve regio's van Europa.

In het *programma Warmte Koude Zuid-Holland* werken 25 publieke en private organisaties samen aan het verduurzamen van het warmteverbruik in Zuid-Holland. Deze alliantie bestaat uit energie- en warmtewerkbedrijven, de financiële sector, glastuinbouw, gemeenten, regio's en de provincie Zuid-Holland. De betrokken partijen werken samen aan de realisatie van de 'warmteronde', een gezamenlijk warmtenet voor duurzame warmte in het zuidelijk deel van de provincie. Het gaat onder meer om restwarmte uit het havengebied en warmte uit de diepere aardlagen. Het doel is om in 2020 14% van de gebouwen en kassen te verwarmen met duurzame warmte.

6. Wat is nodig?

De Zuidelijke Randstad heeft voldoende potentieel om zich te kunnen meten met de belangrijke stedelijke regio's in Europa. De combinatie van de internationale centra van Den Haag en Rotterdam, drie gerenommeerde universiteiten, de grootste haven van Europa, de Greenport Westland-Oostland en belangrijke internationale organisaties, kennisinstellingen en bedrijven, maken de Zuidelijke Randstad tot een uniek gebied. Mede hierdoor liggen er belangrijke kansen om zich te profileren op de grote maatschappelijke opgaven in de wereld, op het gebied van onder meer klimaat, energie, voedsel, transport en veiligheid.

Dit potentieel kan nog beter benut worden. Ook andere stedelijke regio's zitten niet stil en oriënteren zich op hun positie binnen Europa en in de wereld, waarbij de samenwerkende overheden en andere partijen strategieën ontwikkelen gericht op het versterken van de internationale positie.

Voor de Zuidelijke Randstad is eveneens een actieve strategie nodig om de internationale positie van deze regio en van Nederland in de 21^e eeuw te waarborgen. Als basis hiervoor is het wenselijk een verkenning doen naar de betekenis van de Zuidelijke Randstad in internationaal perspectief. De bestaande visies, programma's en agenda's, zoals de *Visie ruimte en mobiliteit* en de *Adaptieve gebiedsagenda Zuidelijke Randstad* vormen het vertrekpunt, maar het is nadrukkelijk ook de bedoeling om een vrije verkenning te doen, dwars door de schalen heen (schaal- en grensontkennend) en los van vaststaande horizons en budgetten die zijn verbonden met de bestaande visies, programma's en agenda's.

Wij zullen via bestaande overlegstructuren met betrokken partijen de onderwerpen selecteren die worden meegenomen in de verkenning. Daarbij zal aansluiting worden gezocht bij de kritische succesfactoren voor ruimtelijk-economische ontwikkeling in stedelijke regio's. In het kader van de *Ruimtelijk Economische Ontwikkel Strategie (REOS)* wordt momenteel onderzocht wat de kritische succesfactoren zijn. Het gaat daarbij onder meer om kennisinfrastructuur, arbeidsmarkt, internationale connectiviteit en leefbaarheid.

Wat verwachten we van het Rijk?

Agenda Stad stimuleert de totstandkoming van coalities, groot en klein, binnen en tussen stedelijke regio's, integraal en sectoraal. Agenda Stad is daarmee ook een katalysator om tot afspraken te komen rond concrete, complexe stedelijk vraagstukken. De meest toonaangevende initiatieven kunnen uitgroeien tot City Deals.

De provincie Zuid-Holland vraagt hierbij specifiek om aandacht voor de schaal van het stedelijk netwerk en de positie van de (Zuidelijke) Randstad in internationaal perspectief. De opgaven die spelen zijn intersectoraal, multi-level en daarmee ook interdepartementaal. Zoals ook verwoord in het G4 (Position Paper Agenda Stad 13 april 2015) vinden we een netwerkbenadering nodig, met het Rijk als een van de partners, alsmede een Rijksbrede visie en een Rijksbreed handelingsperspectief. Ook verwachten we ruimte voor regionaal maatwerk, experimenten en innovatie.

Concreet speelt dit nu bijvoorbeeld voor de Warmterotonde. Voor het westelijke deel hiervan (Cluster West) hebben de samenwerkende partijen de ruimtelijke, technische en financieel-economische haalbaarheid onderzocht. Hieruit blijkt dat het benutten van warmte in hoge mate kan bijdragen aan het op kosteneffectieve wijze bereiken van klimaat- en emissiedoelen. Voor uitwerking en realisatie van Cluster West is op korte termijn behoefte aan concretisering: experimenteerruimte, een versnelde evaluatie en een bereidheid aan Rijkszijde om betekenisvol bij te dragen aan de investering voor de infrastructuur van Cluster West. Meer informatie hierover is te vinden in de brief van 26 mei 2015 van het programmabureau warmte-koude Zuid-Holland en de provincie Zuid-Holland aan de Tweede Kamerleden van de Vaste commissie Economische Zaken.

Hoe verder?

De resultaten van de verkenning naar het versterken van de internationale positie van de Zuidelijke Randstad kunnen leiden tot aanvullende proposities in het kader van Agenda Stad. Hetzelfde geldt voor andere nog lopende trajecten, zoals de MIRT- onderzoeken en -afspraken waar de provincie bij betrokken is en het concreter maken van (de uitvoering van) het beleid gericht het beter benutten van het bestaand stedelijk gebied door slim ruimtegebruik en aanpak leegstand. In die zin is Agenda Stad ook voor de provincie Zuid-Holland een rollende agenda.